

Список використаних джерел

1. Берендеев С., Косенчук Ю., Лисогор Л. Сучасні підходи і технології Нової української школи: компетентнісно орієнтовані завдання як засіб формування ключових компетентностей. Випуск 2: навчально-методичний посібник. Київ: ДУ «Український інститут розвитку освіти», 2023. 145 с. URL: <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2023/08/posibnyk.pdf>.
2. Все про компетентнісно орієнтоване завдання: як його створити. URL: <https://osvitoria.media/experience/vse-pro-kompetentnisno-oriyentovane-zavdannya-yak-jogo-stvoryty/>.
3. Державний стандарт базової середньої освіти. 5-9 класи Нової української школи. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>.
4. Каталог компетентнісних робіт для НУШ. URL: <https://nustasks.net/?industry>.
5. Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання: лист Міністерства освіти і науки України від 02 серпня 2024 року № 1093. URL: <https://drive.google.com/file/d/1KQ9dLWEHeJGw8YQ01dbkXp1gFNbmpzZQ/view?usp=sharing>.
6. Як розробити компетентнісно орієнтовані завдання: покроковий план. URL: https://znayshov.com/News/Details/Yak_rozrobyty_kompetentnisno_orientovani_zavdannia_pokrokovyi_plan.

КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНІ ЗАВДАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ 9 КЛАСУ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНТЕГРОВАНИХ КУРСІВ «ЗДОРОВ'Я, БЕЗПЕКА ТА ДОБРОБУТ» ТА «ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ»

Тетяна ЖЕЛЄЗНОВА,

*старший викладач кафедри інформаційно-комунікаційних
технологій та безпечного освітнього середовища комунального закладу
«Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
імені Василя Сухомлинського», кандидат педагогічних наук*

Загальні положення

Сучасна українська школа орієнтується не лише на передачу знань, а передусім на формування компетентної особистості, здатної успішно діяти в реальних життєвих ситуаціях. Саме тому в умовах реалізації Концепції Нової української школи особливого значення набуває компетентнісний підхід до навчання, який визначає результат освіти через сформованість ключових і предметних компетентностей учнів.

Соціальна та здоров'язбережувальна освітня галузь має виразну практичну спрямованість, адже інтегровані курси «Здоров'я, безпека та добробут» і «Підприємництво та фінансова грамотність» безпосередньо пов'язані з повсякденним життям здобувачів освіти, їхньою безпекою, психологічним благополуччям, соціальною взаємодією, фінансовою поведінкою та готовністю до самостійного прийняття рішень.

Одним із найбільш ефективних інструментів реалізації компетентнісного підходу є компетентнісно орієнтовані завдання. Їх використання дозволяє наблизити навчання до реальних життєвих ситуацій, забезпечити практичне застосування знань, розвивати критичне мислення, уміння аналізувати, співпрацювати, приймати рішення та нести відповідальність за власний вибір.

Компетентнісно орієнтоване завдання – це навчальне завдання, зміст і структура якого спрямовані не лише на перевірку знань, а й на формування та розвиток життєвих компетентностей через виконання практичних, проблемних, ситуаційних або дослідницьких дій.

Основними ознаками практико орієнтованого завдання є:

- зв'язок із реальними життєвими ситуаціями;
- практична значущість для учня;
- інтеграція знань, умінь, цінностей і досвіду;
- наявність проблеми або ситуації вибору;
- можливість кількох варіантів розв'язання;
- орієнтація на діяльність та результат;
- розвиток критичного мислення й рефлексії.

У курсах «Здоров'я, безпека та добробут» та «Підприємництво та фінансова грамотність» діяльнісні завдання сприяють формуванню:

- здоров'язбережувальної компетентності;
- соціальної та громадянської компетентностей;
- підприємливості та фінансової грамотності;
- емоційно-етичної компетентності;
- інформаційно-комунікаційної компетентності;
- навичок безпечної поведінки та відповідального вибору.

Особливого значення такі завдання набувають у 9 класі, коли учні переходять до більш усвідомленого планування власного життя, професійного самовизначення, активної соціальної взаємодії та набуття фінансової самостійності. Саме тому зміст завдань має враховувати вікові особливості підлітків, їхні освітні потреби, життєвий досвід та актуальні соціальні виклики.

Ефективність компетентнісно орієнтованих завдань залежить від дотримання таких педагогічних умов:

- створення безпечного та підтримувального освітнього середовища;
- використання інтерактивних методів навчання;
- організації партнерської взаємодії між учителем та учнями;
- залучення цифрових ресурсів і сучасних освітніх технологій;
- забезпечення рефлексії та самооцінювання результатів діяльності.

Отже, можна стверджувати, що компетентнісно орієнтовані завдання є важливим засобом формування життєвих компетентностей учнів, розвитку їхньої самостійності, відповідальності та готовності до успішної діяльності в сучасному суспільстві.

Роль інтегрованих курсів у формуванні життєвих компетентностей учнів 9 класу

Інтегровані курси «Здоров'я, безпека та добробут» і «Підприємництво та фінансова грамотність» у 9 класі є важливими складовими соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі Нової української школи. Їх значення виходить далеко за межі засвоєння окремих теоретичних знань, адже зміст навчання спрямований насамперед на формування життєвих компетентностей, необхідних учням для безпечного, відповідального й успішного життя в сучасному суспільстві.

Курс «Здоров'я, безпека та добробут» покликаний формувати в учнів усвідомлене ставлення до власного фізичного, психічного, соціального та емоційного здоров'я, навички безпечної поведінки, здатність діяти в кризових ситуаціях, протидіяти ризикам і приймати відповідальні рішення. Особливої актуальності ці питання набувають в умовах сучасних суспільних викликів, пов'язаних із воєнною небезпекою, інформаційними загрозами, психологічним навантаженням та необхідністю розвитку життєстійкості.

Курс «Підприємництво та фінансова грамотність» орієнтований на розвиток підприємливості, фінансової культури та економічного мислення учнів. Він допомагає здобувачам освіти опановувати навички планування бюджету, відповідального використання коштів, оцінювання фінансових ризиків, прийняття економічно обґрунтованих рішень, а також формує ініціативність, самостійність і готовність до професійного самовизначення.

Для учнів 9 класу ці курси мають особливе значення, оскільки саме в підлітковому віці формується здатність до самостійного вибору, відповідальності за власні дії, критичного осмислення інформації та побудови життєвих стратегій. Зміст навчання сприяє розвитку навичок, необхідних у повсякденному житті:

- ефективної комунікації;
- співпраці та роботи в команді;
- критичного мислення;
- управління емоціями;
- безпечної поведінки;
- фінансового планування;
- прийняття рішень;
- відповідального ставлення до власного здоров'я та добробуту.

Саме тому викладання цих курсів потребує використання сучасних педагогічних технологій, діяльнісного та компетентнісного підходів, інтерактивних методів навчання та компетентнісно орієнтованих завдань, які дозволяють учням не лише здобувати знання, а й застосовувати їх у реальних життєвих ситуаціях.

Дев'ятий клас є особливим етапом у розвитку учнів, адже саме в цей період підлітки завершують базову середню освіту, активно формують життєві цінності, визначаються з подальшою освітньою траєкторією та поступово переходять до більш самостійного прийняття рішень. У цьому віці навчання має виходити за межі простого засвоєння знань і бути максимально наближеним до реального життя.

Таким чином компетентнісно орієнтовані завдання є критично важливими для учнів 9 класу, оскільки вони забезпечують перехід від теоретичного навчання до практичного застосування знань у життєвих ситуаціях.

По-перше, підлітковий вік характеризується потребою у самостійності та прагненням до практичного сенсу навчання. Учні 9 класу ставлять запитання: «Навіщо мені це потрібно?» і «Де це можна застосувати?». Компетентнісні завдання дають чітку відповідь на ці запити, оскільки моделюють реальні життєві ситуації.

По-друге, у цьому віці активно формуються навички відповідального вибору, критичного мислення та соціальної взаємодії. Завдання, що мають життєвий контекст, дозволяють учням тренувати ці навички у безпечному освітньому середовищі.

По-третє, 9 клас є завершальним етапом базової школи, коли учні готуються до подальшого навчання або професійного самовизначення. Тому особливо важливо розвивати в них підприємливість, фінансову грамотність, навички безпечної поведінки, вміння працювати з інформацією та приймати зважені рішення.

У цьому контексті інтегровані курси «Здоров'я, безпека та добробут» і «Підприємництво та фінансова грамотність» набувають особливого значення, адже саме вони забезпечують формування практичних життєвих компетентностей, необхідних для дорослого життя.

Компетентнісно орієнтовані завдання в цих курсах дозволяють учням:

- моделювати реальні життєві ситуації;
- застосовувати знання у практичній діяльності;
- формувати відповідальну поведінку;
- розвивати навички самостійного прийняття рішень;
- готуватися до викликів сучасного суспільства.

Завдяки цьому їхня критична важливість у 9 класі полягає в тому, що вони забезпечують не лише навчальний результат, а й реальну підготовку учня до життя, формуючи основу його життєвої компетентності, самостійності та соціальної зрілості.

У курсі «Здоров'я, безпека та добробут» компетентнісно орієнтовані завдання (КОЗ) є ключовим інструментом формування життєвих навичок учнів. Вони дозволяють перейти від засвоєння окремих знань до їх практичного застосування в умовах, максимально наближених до реального життя.

Зміст КОЗ у цьому курсі охоплює різні життєво важливі напрями, зокрема: надзвичайні ситуації, безпеку в інтернеті та здорове харчування. Кожна з цих тем

має безпосередній зв'язок із повсякденним досвідом підлітків і потребує не лише теоретичного розуміння, а й сформованих алгоритмів дій.

Так, у темі «Надзвичайні ситуації» учні не просто вивчають правила безпеки, а вчаться діяти в умовах ризику, аналізувати ситуацію, обирати безпечні рішення та оцінювати можливі наслідки своїх дій. У темі «Безпека в інтернеті» акцент робиться на формуванні критичного ставлення до інформації, захисті персональних даних, розпізнаванні онлайн-загроз і відповідальній цифровій поведінці. Тема «Здорове харчування» спрямована на розвиток навичок усвідомленого вибору продуктів, планування раціону та розуміння впливу харчових звичок на фізичне і психічне здоров'я.

Усі ці напрями об'єднує спільна мета – формування в учнів здатності діяти безпечно, усвідомлено та відповідально в реальних життєвих ситуаціях.

Ефективною формою реалізації КОЗ є моделювання життєвих ситуацій, одним із прикладів яких може бути завдання «Безпечна подорож».

У межах цього завдання учням пропонується змодельовати ситуацію підготовки та здійснення подорожі, у якій необхідно врахувати різні аспекти безпеки та добробуту. Наприклад, учні мають проаналізувати можливі ризики під час подорожі, продумати правила безпечної поведінки, сформувати перелік необхідних дій у разі надзвичайної ситуації, врахувати питання здорового харчування в дорозі, а також правила цифрової безпеки під час користування мобільними пристроями та інтернетом.

Таке завдання інтегрує знання з різних тем курсу, сприяє розвитку критичного мислення, навичок планування, командної взаємодії та відповідального прийняття рішень. Водночас воно максимально наближене до реального життя учнів, що робить навчання усвідомленим і практично цінним.

Це дає підстави стверджувати, що компетентісно орієнтовані завдання в курсі «Здоров'я, безпека та добробут» виступають не лише як форма навчальної діяльності, а як інструмент формування життєвих навичок, необхідних для безпечного та відповідального життя в сучасному суспільстві.

КОЗ в інтегрованому курсі «Підприємництво та фінансова грамотність»: розвиток підприємницького мислення та фінансової відповідальності.

Компетентісно орієнтовані завдання (КОЗ) в курсі *«Підприємництво та фінансова грамотність»* є дієвим інструментом формування в учнів 9 класу підприємницького мислення, фінансової грамотності та відповідального ставлення до економічних рішень. Вони забезпечують перехід від засвоєння теоретичних понять до їх практичного застосування в змодельованих або реальних життєвих ситуаціях.

У межах курсу КОЗ спрямовані на розвиток ключових фінансово-економічних компетентностей, зокрема в таких напрямках, як бізнес-планування, аналіз інвестицій та управління особистим бюджетом. Кожен із цих напрямів формує у здобувачів освіти здатність мислити стратегічно, оцінювати ризики, приймати обґрунтовані рішення та усвідомлювати наслідки власних фінансових дій.

Завдання з бізнес-планування дозволяють учням моделювати створення власної справи, визначати ідею продукту чи послуги, аналізувати цільову аудиторію, прораховувати витрати та можливий прибуток, а також оцінювати реалістичність ідеї. Це сприяє розвитку підприємливості, ініціативності та творчого мислення.

КОЗ, пов'язані з аналізом інвестицій, формують уявлення про фінансові інструменти, ризики та дохідність. Учні вчаться порівнювати варіанти інвестування, оцінювати їх доцільність, розуміти базові принципи фінансової безпеки та приймати зважені економічні рішення.

Завдання з управління особистим бюджетом спрямовані на формування навичок фінансового планування повсякденного життя. Учні вчаться розподіляти доходи та витрати, визначати пріоритети, планувати заощадження, уникати надмірних витрат і формувати відповідальну фінансову поведінку.

Таким чином, компетентісно орієнтовані завдання в курсі «Підприємництво та фінансова грамотність» забезпечують практичну спрямованість навчання, формують фінансову культуру, підприємницьке мислення та відповідальність за власні економічні рішення, що є важливою складовою життєвої компетентності сучасного учня.

Практичний приклад КОЗ: «Ремонт кімнати – вигідний проєкт».

Одним із ефективних прикладів компетентісно орієнтованих завдань у курсі «Підприємництво та фінансова грамотність» є ситуація «Ремонт кімнати – вигідний проєкт». Це завдання моделює реальну життєву ситуацію, у якій учні мають приймати фінансово обґрунтовані рішення, аналізувати варіанти та планувати ресурси.

Суть завдання полягає в тому, що учням пропонується уявна ситуація: необхідно організувати ремонт кімнати з обмеженим бюджетом. Вони мають розглянути кілька можливих варіантів ремонту (економ, стандарт, покращений), порівняти їх за вартістю, якістю матеріалів, тривалістю виконання робіт та довгостроковою доцільністю.

У процесі виконання такого завдання учні здійснюють аналітичну діяльність: визначають потреби, порівнюють пропозиції, розраховують витрати, оцінюють співвідношення «ціна–якість», прогнозують результат і наслідки вибору. Фактично вони працюють із базовими елементами фінансового планування та елементами економічного аналізу.

З точки зору формування компетентності, це завдання розвиває підприємницьке мислення, оскільки учні вчаться розглядати ремонт не лише як побутову дію, а як проєкт із ресурсами, витратами та очікуваним результатом. Воно формує фінансову грамотність через необхідність планувати бюджет, визначати пріоритети витрат і уникати нераціональних рішень.

Крім того, завдання сприяє розвитку критичного мислення, адже учні мають обґрунтовувати свій вибір, порівнювати альтернативи та доводити доцільність прийнятого рішення. Важливим є також формування відповідальності за фінансові рішення та розуміння довгострокових наслідків витрат.

Компетентнісно орієнтоване завдання «Ремонт кімнати – вигідний проєкт» навчає учнів аналізувати реальні життєві ситуації, планувати бюджет, оцінювати альтернативи та приймати обґрунтовані фінансові рішення. Саме через такі практичні кейси формується ключова життєва компетентність – здатність діяти раціонально, відповідально та економічно усвідомлено в повсякденному житті.

Сім етапів розв'язання компетентнісно орієнтованого завдання (КОЗ).

Робота з компетентнісно орієнтованими завданнями передбачає поетапну діяльність учнів, яка відображає логіку реального життєвого або професійного рішення. Такий підхід дозволяє не лише виконати завдання, а й сформувати життєві компетентності через усвідомлену діяльність.

1. Усвідомлення ситуації (завдання)

Учень ознайомлюється з описом життєвої або проблемної ситуації, визначає її зміст, контекст та ключову проблему.

2. Визначення мети та очікуваного результату

Формулюється, що саме необхідно досягти: прийняти рішення, розробити план, обрати варіант, обґрунтувати позицію тощо.

3. Аналіз умов і наявних ресурсів

Учні визначають обмеження, можливості, вихідні дані, додаткову інформацію, яку потрібно врахувати для виконання завдання.

4. Пошук і відбір інформації

Здійснюється добір необхідних знань із різних джерел, аналіз варіантів рішень, порівняння альтернатив.

5. Прийняття рішення або створення продукту

На основі аналізу учні обирають оптимальний варіант або створюють конкретний результат (план, модель, алгоритм дій, проєкт).

6. Обґрунтування та презентація результату

Учні пояснюють свій вибір, аргументують рішення, презентують результат у зручній формі (усно, письмово, цифрово).

7. Рефлексія та самооцінювання

Здійснюється аналіз виконаної роботи: що вдалося, які труднощі виникли, що можна вдосконалити, які компетентності були сформовані.

Така структура роботи з КОЗ забезпечує не лише засвоєння навчального матеріалу, а й формування в учнів умінь діяти в реальних життєвих ситуаціях, приймати відповідальні рішення та оцінювати їх наслідки.

ІКТ-компетентність як інструмент розв'язання компетентнісно орієнтованих завдань

Ефективне розв'язання компетентнісно орієнтованих завдань неможливе без розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності, яка сьогодні є однією з ключових складових життєвих компетентностей учня. У сучасному освітньому процесі ІКТ виступають не лише як засіб навчання, а як інструмент аналізу, моделювання, планування та презентації результатів діяльності.

Під час виконання КОЗ учні природно залучають цифрові інструменти, які допомагають структурувати інформацію, здійснювати розрахунки, порівнювати варіанти та візуалізувати результати рішень.

Так, *текстові процесори* (наприклад, для створення документів і описів) використовуються для формулювання умов задачі, фіксації етапів розв'язання, оформлення висновків та обґрунтувань. Це формує в учнів навички логічного викладу думок і структурування інформації.

Табличні процесори є особливо важливими у фінансово-економічних і аналітичних завданнях. Вони дозволяють учням виконувати розрахунки бюджету, порівнювати варіанти витрат, будувати прості моделі доходів і витрат, аналізувати дані та робити обґрунтовані висновки на основі числової інформації. Саме тут розвивається аналітичне мислення та фінансова грамотність.

Редактори презентацій використовуються для представлення результатів роботи над КОЗ. Учні навчаються узагальнювати інформацію, виділяти головне, візуалізувати свої рішення та аргументувати їх перед аудиторією. Це сприяє розвитку комунікативної компетентності та навичок публічного виступу.

Онлайн-планувальники та цифрові інструменти організації діяльності допомагають учням структурувати етапи виконання завдання, планувати час, розподіляти обов'язки в груповій роботі та контролювати процес виконання проєкту. Це формує навички самоорганізації, відповідальності та ефективної командної взаємодії.

Таким чином, ІКТ-компетентність органічно інтегрується в процес розв'язання компетентнісно орієнтованих завдань і перетворюється на практичний інструмент навчання. Вона забезпечує не лише технічну підтримку діяльності учнів, а й підсилює розвиток критичного мислення, аналітичних умінь, креативності та здатності до ефективної комунікації.

З огляду на це, сучасне навчання в межах соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі передбачає синергію предметного змісту, життєвих ситуацій та цифрових технологій, що разом формують цілісну компетентну особистість.

Рекомендації для вчителів щодо створення ефективних компетентнісно орієнтованих завдань (КОЗ)

Створення компетентнісно орієнтованих завдань є важливою складовою сучасного освітнього процесу, адже саме через такі завдання забезпечується формування життєвих компетентностей учнів. Для підвищення їх ефективності вчителю доцільно дотримуватися низки методичних підходів.

1. Чіткість формулювання завдання

КОЗ має бути сформульоване зрозуміло, конкретно та однозначно. Учень повинен чітко розуміти, яка ситуація запропонована, що необхідно зробити та який результат очікується. Важливо уникати надмірно складних або багатозначних інструкцій, які можуть відволікати від суті завдання.

2. Релевантність та вікова відповідність

Зміст завдання має відповідати життєвому досвіду, інтересам та віковим особливостям учнів 9 класу. Ситуації повинні бути наближеними до реального життя підлітків і враховувати їхні соціальні, психологічні та пізнавальні потреби. Це забезпечує мотивацію та усвідомлене включення в навчальну діяльність.

3. Міжпредметна інтеграція

Ефективні КОЗ передбачають поєднання знань і вмінь з різних освітніх галузей. У межах соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі доцільно інтегрувати елементи математики (розрахунки бюджету), інформатики (цифрові інструменти), громадянської освіти (соціальна відповідальність), природничих наук (здоров'я людини). Це сприяє цілісному сприйняттю навчального матеріалу.

4. Практична спрямованість

КОЗ має бути максимально наближеним до реальних життєвих ситуацій і передбачати застосування знань у практичній діяльності. Учні повинні не лише аналізувати ситуацію, а й приймати рішення, моделювати дії, планувати, порівнювати варіанти та обґрунтовувати власний вибір. Саме практична спрямованість забезпечує формування життєвих компетентностей.

Ефективне компетентнісно орієнтоване завдання є чітко сформульованим, віково доцільним, інтегрованим та практично спрямованим. Дотримання цих методичних рекомендацій дозволяє вчителю створювати навчальні ситуації, які сприяють розвитку критичного мислення, самостійності та відповідальності учнів у реальному житті.

Мотивація учнів до роботи з компетентнісно орієнтованими завданнями (КОЗ)

Ефективність компетентнісно орієнтованих завдань значною мірою залежить від рівня мотивації учнів до їх виконання. Оскільки КОЗ моделюють реальні життєві ситуації, важливо створити такі педагогічні умови, які забезпечують внутрішню зацікавленість, активність і відповідальність здобувачів освіти.

1. Актуалізація навчального змісту

Мотивація посилюється тоді, коли учні бачать зв'язок завдання з реальним життям. Використання життєвих ситуацій, знайомих підліткам (безпека в інтернеті, фінансові рішення, здоров'я, подорожі, планування витрат), підвищує значущість навчальної діяльності та формує усвідомлення її практичної користі.

2. Право вибору

Надання учням можливості обирати способи виконання завдання, джерела інформації або формат представлення результату (презентація, таблиця, постер, цифровий проєкт) сприяє розвитку самостійності, відповідальності та підвищує внутрішню мотивацію. Вибір формує відчуття власної причетності до навчального процесу.

3. Співпраця

Організація роботи в парах або групах створює умови для обміну думками, розвитку комунікативних навичок і взаємонавчання. Спільне розв'язання КОЗ дозволяє учням відчувати підтримку, розподіляти ролі та досягати результату через командну взаємодію, що є важливою життєвою компетентністю.

4. Визнання успіхів

Позитивне підкріплення результатів діяльності учнів є важливим мотиваційним чинником. Визнання досягнень, обговорення успішних рішень, презентація кращих робіт та надання конструктивного зворотного зв'язку

формують у здобувачів освіти впевненість у власних силах і бажання вдосконалюватися.

Отже, мотивація до роботи з КОЗ формується через поєднання актуального змісту, свободи вибору, співпраці та визнання досягнень. Саме ці чинники забезпечують активну участь учнів у навчанні та сприяють ефективному формуванню життєвих компетентностей.

Групова робота учнів над компетентнісно орієнтованими завданнями: синергія компетентностей

Групова форма роботи є одним із найефективніших підходів у виконанні компетентнісно орієнтованих завдань (КОЗ), оскільки вона забезпечує не лише засвоєння навчального матеріалу, а й розвиток соціальних, комунікативних та організаційних компетентностей учнів. У процесі спільної діяльності відбувається так звана «синергія компетентностей», коли індивідуальні можливості кожного учня поєднуються для досягнення спільного результату.

Розподіл ролей та відповідальності

Першим етапом групової роботи є організація взаємодії через чіткий розподіл ролей: аналітик, дослідник, координатор, дизайнер, доповідач та ін. Такий підхід формує відповідальність кожного учасника за окремий етап роботи та забезпечує рівномірну участь у виконанні завдання. Учні вчаться планувати діяльність, приймати на себе відповідальність і дотримуватися домовленостей у групі.

Обговорення та аргументація

У процесі виконання КОЗ важливим є етап колективного обговорення, під час якого учні висловлюють власні думки, пропонують рішення, аналізують альтернативи та аргументують свою позицію. Це сприяє розвитку критичного мислення, навичок комунікації та вміння вести конструктивний діалог. Учні вчаться слухати одне одного, поважати різні точки зору та приходити до спільного рішення.

Спільна презентація результатів

Завершальним етапом є представлення результатів роботи групи. Учні узагальнюють виконане завдання, готують презентацію у різних форматах (усному, візуальному чи цифровому) та презентують свій продукт. Це формує навички публічного виступу, роботи з інформацією та командної відповідальності за результат.

Таким чином, групова робота над КОЗ є важливим інструментом формування життєвих компетентностей учнів, адже поєднує індивідуальний внесок кожного з колективним результатом, розвиває навички співпраці, комунікації та відповідального прийняття рішень у реальних або змодельованих життєвих ситуаціях.

Оцінювання результатів виконання КОЗ

Особливого значення набуває питання оцінювання результатів виконання КОЗ. У компетентнісному навчанні оцінюється не лише правильність відповіді, а й процес діяльності учня: уміння аналізувати ситуацію, працювати в команді,

приймати рішення, аргументувати вибір, використовувати цифрові інструменти та презентувати результат.

Оцінювання КОЗ має бути комплексним, орієнтованим на розвиток учня та враховувати сформованість життєвих компетентностей, а не лише рівень засвоєння теоретичних знань.

Воно повинно суттєво відрізняється від традиційного тестування або перевірки рівня відтворення знань. Якщо традиційне оцінювання переважно спрямоване на правильність відповіді та обсяг засвоєної інформації, то компетентнісний підхід передбачає комплексне оцінювання діяльності учня.

У центрі уваги перебуває не лише кінцевий результат, а й сам процес роботи: як учень аналізує ситуацію, планує діяльність, співпрацює, приймає рішення, використовує цифрові інструменти та аргументує власну позицію.

Такий підхід дозволяє оцінити сформованість життєвих компетентностей, а не лише предметних знань.

Під час оцінювання КОЗ доцільно враховувати такі критерії:

1. Повнота розв'язання завдання

Оцінюється, наскільки учень або група учнів розкрили всі аспекти поставленої проблеми, чи врахували необхідні умови, етапи та можливі ризики.

2. Якість отриманого результату

Аналізується практична цінність створеного продукту: його логічність, реалістичність, структурованість, обґрунтованість та відповідність поставленій меті.

3. Застосування знань та ІКТ-інструментів

Важливим критерієм є здатність учнів використовувати предметні знання у практичній ситуації, а також ефективно застосовувати цифрові інструменти для аналізу, планування, візуалізації та презентації результатів.

4. Самостійність та творчість

Оцінюється рівень ініціативності учнів, оригінальність рішень, здатність знаходити нестандартні підходи та самостійно організовувати власну діяльність.

5. Комунікативні навички

У процесі групової роботи враховується вміння учнів співпрацювати, аргументувати власну думку, вести конструктивний діалог, презентувати результати та взаємодіяти в команді.

Оцінювання КОЗ стає інструментом підтримки й розвитку учня, а не лише способом фіксації помилок. Воно сприяє формуванню відповідальності, рефлексії, усвідомленого ставлення до навчання та готовності застосовувати набуті компетентності в реальному житті.

У процесі роботи з компетентісно орієнтованими завданнями важливо використовувати різні форми оцінювання, які дозволяють відстежувати не лише кінцевий результат, а й динаміку розвитку компетентностей учнів. У сучасному компетентісному навчанні оцінювання виконує не лише контрольну, а й мотиваційну, розвивальну та рефлексивну функції.

Поточне оцінювання

Поточне оцінювання здійснюється безпосередньо під час виконання КОЗ і спрямоване на підтримку навчального процесу. Воно дозволяє вчителю відстежувати активність учнів, рівень їхньої залученості, уміння працювати в команді, аналізувати інформацію та застосовувати знання на практиці.

У процесі поточного оцінювання можуть враховуватися:

- участь у груповій роботі;
- дотримання етапів виконання завдання;
- уміння аргументувати власну позицію;
- використання цифрових інструментів;
- ініціативність та самостійність;
- проміжні результати діяльності.

Важливим елементом поточного оцінювання є надання учням конструктивного зворотного зв'язку, який допомагає коригувати діяльність і вдосконалювати результат.

Підсумкове оцінювання

Підсумкове оцінювання проводиться після завершення роботи над КОЗ і передбачає оцінювання кінцевого результату діяльності учнів. Воно дає змогу визначити рівень сформованості компетентностей, здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях та ефективність виконання поставленого завдання.

Об'єктами підсумкового оцінювання можуть бути:

- готовий проєкт або продукт діяльності;
- презентація результатів;
- бізнес-план;
- алгоритм дій;
- аналітична таблиця;
- цифровий продукт;
- письмове або усне обґрунтування рішення.

Підсумкове оцінювання доцільно здійснювати за визначеними критеріями, які є зрозумілими для учнів ще на початку роботи над завданням.

Поєднання поточного та підсумкового оцінювання забезпечує цілісний підхід до оцінювання компетентісно орієнтованої діяльності, сприяє розвитку рефлексії, відповідальності та усвідомленого ставлення учнів до власного навчання.

Самооцінювання як складова компетентісного навчання

Важливим елементом оцінювання компетентісно орієнтованих завдань є самооцінювання учнів. У сучасному освітньому процесі воно розглядається не лише як спосіб аналізу власної роботи, а як інструмент формування відповідальності, рефлексії та здатності до саморозвитку.

Самооцінювання допомагає учням усвідомити:

- що саме вони вже вміють;
- які труднощі виникли під час виконання завдання;
- наскільки ефективними були обрані способи діяльності;
- що потребує вдосконалення;

- як отриманий досвід можна застосувати в реальному житті.

У процесі роботи над КОЗ самооцінювання сприяє формуванню в учнів навичок критичного аналізу власної діяльності, уміння оцінювати власний внесок у спільну роботу та відповідально ставитися до результату.

Особливо важливим є самооцінювання під час виконання групових компетентнісно орієнтованих завдань, оскільки воно дозволяє учням оцінити:

- власну активність у групі;
- рівень співпраці;
- уміння висловлювати й аргументувати думки;
- внесок у спільний результат;
- дотримання визначених ролей та обов'язків.

Для організації самооцінювання вчитель може використовувати:

- рефлексивні запитання;
- чек-листи;
- шкали оцінювання;
- електронні форми;
- щоденники спостережень;
- цифрові інструменти опитування.

Наприклад, після виконання КОЗ учням можна запропонувати відповісти на запитання:

- Що було найскладнішим у роботі?
- Яке рішення виявилось найбільш вдалим?
- Чи вдалося ефективно співпрацювати в команді?
- Які навички вдалося покращити?
- Що я зробив би інакше наступного разу?

Таким чином, самооцінювання є важливою складовою компетентнісного навчання, оскільки допомагає учням усвідомлювати власний прогрес, розвивати навички саморефлексії та формувати готовність до навчання впродовж життя.

Чотири рівні досягнень учнів при виконанні компетентнісно орієнтованих завдань (КОЗ)

Оцінювання результатів виконання компетентнісно орієнтованих завдань доцільно здійснювати за рівнями навчальних досягнень, які відображають не лише обсяг знань учня, а й рівень сформованості життєвих компетентностей, самостійності та здатності застосовувати знання у практичних ситуаціях.

1. Початковий рівень

Учень виконує завдання фрагментарно, потребує постійної допомоги вчителя або групи. Відтворює окремі знання, але має труднощі із застосуванням їх у практичній ситуації. Не завжди розуміє логіку розв'язання завдання, пасивно бере участь у груповій роботі, використовує цифрові інструменти на елементарному рівні.

2. Середній рівень

Учень виконує основну частину завдання за зразком або з частковою допомогою вчителя. Може застосовувати окремі знання в практичній діяльності, але потребує підтримки під час аналізу ситуації та прийняття рішень. Бере участь у

груповій роботі, виконує визначені функції, використовує базові ІКТ-інструменти.

3. Достатній рівень

Учень самостійно виконує завдання, аналізує ситуацію, обирає способи розв'язання та аргументує власні рішення. Ефективно застосовує знання у практичній діяльності, активно співпрацює в групі, використовує цифрові інструменти для створення та презентації результатів. Виявляє відповідальність і здатність до самооцінювання.

4. Високий рівень

Учень творчо та самостійно виконує компетентісно орієнтоване завдання, демонструє глибоке розуміння проблеми, пропонує оригінальні рішення та аргументовано їх обґрунтовує. Уміє інтегрувати знання з різних освітніх галузей, ефективно використовує ІКТ, ініціює співпрацю та бере на себе лідерську роль у груповій роботі. Здатний до критичного аналізу, рефлексії та оцінювання результатів діяльності.

Рівневий підхід до оцінювання КОЗ дозволяє комплексно оцінити не лише предметні знання учнів, а й сформованість життєвих компетентностей, необхідних для успішної діяльності в сучасному суспільстві.

Висновок: майбутнє за компетентнісним підходом

Сучасна освіта впевнено рухається в напрямі компетентнісного підходу, де ключовим стає не лише засвоєння знань, а здатність учня застосовувати їх у реальному житті. У цьому контексті компетентісно орієнтовані завдання (КОЗ) виступають не просто методичним інструментом, а фактично новою філософією навчання, що поєднує знання, діяльність і життєвий досвід.

КОЗ змінюють саму логіку освітнього процесу: від передачі готової інформації — до моделювання життєвих ситуацій, від пасивного засвоєння — до активного прийняття рішень, від індивідуального виконання завдань — до співпраці та командної взаємодії.

Що отримує учень:

Учень набуває не лише знань, а й життєвих компетентностей: уміння аналізувати ситуації, приймати рішення, працювати в команді, використовувати цифрові інструменти, планувати власну діяльність і відповідально діяти в реальному житті. Формується впевненість у собі, критичне мислення та готовність до викликів сучасного світу.

Що отримує вчитель:

Учитель стає не лише джерелом знань, а фасилітатором, наставником і організатором освітнього середовища. КОЗ дають можливість урізноманітнити навчальний процес, підвищити мотивацію учнів, реалізувати творчий потенціал і побачити реальні результати навчання через сформовані компетентності.

Що отримує суспільство:

Суспільство отримує відповідальних, активних і соціально зрілих громадян, здатних приймати обґрунтовані рішення, ефективно взаємодіяти, працювати в умовах невизначеності та будувати безпечне й економічно свідоме середовище. Це основа сталого розвитку та конкурентоспроможності країни.

Компетентнісно орієнтовані завдання — це не лише педагогічний інструмент, а цілісна освітня філософія, яка формує нову якість освіти. Майбутнє належить саме такому підходу, де навчання стає життям, а життя — продовженням навчання.

І на завершення... Не залишайте КОЗ лише теорією. Перетворюйте їх на щоденну практику навчання: створюйте, пробуйте, аналізуйте й удосконалюйте. Саме через такі завдання формується учень, готовий до життя, а не лише до тесту.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту»: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 07.06.2026).
2. Державний стандарт базової середньої освіти : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 №898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF> (дата звернення: 07.06.2026).
3. Концепція Нової української школи. Київ: Міністерство освіти і науки України, 2016. URL: <https://mon.gov.ua> (дата звернення: 07.06.2026).
4. Пометун О. І. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: теоретичні засади і практика реалізації. Київ: Педагогічна думка, 2019. 112 с.
5. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти: підручник. Київ: Генеза, 2012. 368 с.
6. Національний банк України. Фінансова грамотність: освітні матеріали. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 07.06.2026).
7. Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України. Матеріали з формування здорового способу життя. URL: <https://phc.org.ua> (дата звернення: 07.06.2026).

КОМПЕТЕНТНІСНО ОРІЄНТОВАНІ ЗАВДАННЯ ЯК ДІЄВИЙ ІНСТРУМЕНТ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

Олена ТАТАРЕНКО,

методист науково-методичної лабораторії природничо-математичної та інформатично-технологічної освіти комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»

Трансформація вітчизняної системи освіти в межах реформи «Нова українська школа» вимагає від педагогічної спільноти докорінного переосмислення як цілей навчання, так і підходів до оцінювання навчальних досягнень учнів. Протягом тривалого часу технологічна освіта (традиційно — трудове навчання) фокусувалася переважно на репродуктивній діяльності: виготовленні об'єктів праці за готовими шаблонами чи жорстко регламентованими технологічними картками. Кінцевий продукт та ступінь його